

pozval mladeniča k sebi ter ga izpodbadal k daljši delavnosti. Hoteč se seznaniti dobro s svojim narodom, se je podal l. 1855. peš na potovanje po vladimirski guberniji. Posledica tega potovanja je bila knjiga *Lěsnaja glušč*, ki je izšla pred tridesetimi leti. L. 1855., ko je bila odpravljena ruska pomorska ekspedicija na znanstveno preiskovanje, se je iste udeležil tudi naš Maksimov. Njemu je bilo odločeno v preiskovanje Belo morje; ker pa mu je še ostajalo časa, torej je napravil še izlet na Ledeno morje in na reko Pečoro. Poročilo o tej ekspediciji je bilo natisnjeno v dveh zvezkih pod naslovom „God na Sěverě“ (leto na severu), ki ga je nagradilo zemljepisno društvo z zlato svetinjo. To delo je doživelo že četrty natisek. L. 1865. je Maksimov izdal novo knjigo: „Na Vostokě“ (na vzhodu) in potem delo v treh zvezkih „Sibir i katorga“. Pozneje je izdal še novo delo „Tjurma i ssyljnyje“, katero je našlo v Rusiji in zunaj nje obilno čitateljev, kajti še celo za Ruse same je bila takrat Sibirija pravcata „terra incognita“. Vrnivšega se iz Sibirije, so poslali, da raziskuje obrežje ob Kaspijskem morju in ob reki Uralu, kamor je potoval l. 1862. Znatno del poročila o tem raziskovanju je bil natisnjen v „Russkem Slovu“ in „Otečestvennyh Zapiskih“. L. 1865. je društvo „Obščestvennaja Poljza“ začelo izdajati knjige in brošure za narod ter povabilo S. V. Maksimova za urednika tem delom. On se je z vso vnemo poprijel dela ter izdal okrog osemnajst manjših del, med katerimi je bila večja polovica njegovih. Svoja novejša raziskovanja je obelodanil v knjigi „Drevnaja i Novaja Rossija“ ter v obširnem delu z naslovom: „Brodjačaja Rusj“. Svoje znanstvene članke je priobčeval skoro v vseh večjih ruskih žurnalih, dokaj izmed njih tudi v „Njivi“. Mnogi so bili prevedeni na nemški jezik ter priobčeni v časopisu „Die Natur“.

Ljudske knjižnice v Rusiji. Kijevski odbor za ustanavljanje brezplačnih ljudskih knjižnic je ustanovil l. 1901. po selih 700 takih knjižnic, in lansko leto 30. V te knjižnice se sprejemajo cene in dobre knjige, ki morejo služiti ljudstvu v pouk in pošteno zabavo.

Pisma Turgenjeva Gustavu Flaubertu objavljajo „Ježeměsjačnaja Sočiněnja.“ Posebno zanimiva so pisma izza francosko-nemške vojske.

Novo izdanje del Tarasa Ševčenka. „Tovaristvo Prosvita v Lvovu“ je izdalo v lično opremljeni knjigi (str. 698) „Poeziji Tarasa Ševčenka“ za jako nizko ceno 2 K 30 v. (s poštnino vred). Taras Ševčenko je najpopularnejši in lahko rečemo, največji ukrajinski pesnik; opeval je Ukrajino, njene ljudi in njene legende; l. 1901. je „Dom in Svet“ priobčil njegov življenjepis. Ker so zlasti njegove domoljubne pesmi pravi vzor mehkočutne slovanske lirike, bi pač želeli, da ga Slovenci bližje spoznajo.

L — k.

Theodor Mommsen.

Prošli mesec je umrl nemški zgodovinar Theodor Mommsen. Bil nam je v mnogih stvareh nasproten, vendar utegne biti prav, da zapišemo o njem tu nekaj vrstic.

Glavno delo Mommsenovo je „Rimska zgodovina“. Z veliko pridnostjo je nabiral gradivo, s čudovito jasnostjo obvladal ogromno stvarino in podal zgodovinsko delo, s katerim se začenja nova doba za starorimsko zgodovino. Življenje starih Rimljanov, njih državne naprave in njih velike može nam je popisal tako, da jih lažje umevamo in da si lahko živo predstavljamo, kakšen je bil stari Rim. To delo je spisal v mladosti z velikim pisateljskim vzletom, tako da je postalo jako popularno.

A v tej knjigi tudi izvaja svoje svetovno nazoranje, s katerim je uplival še bolj, kakor s svojim zgodopisjem. Njegov vzor je Julij Cezar, „organizator demokratičnega Rima“, „iznajditelj narodne strategije“. Ciceron mu je „general, kateri si z lepimi govori pridobiva papirnate trdnjave“, Sulla je „Don Juan“ itd. Mommsen stoji v tej knjigi na strani starorimskih narodnih monarhistov proti aristokratom republikanske stranke. Rimsko aristokracijo imenuje Mommsen prav moderno „junkerje“, „zagrizene konservatve“, „kamarillo, ki brani tron in oltar“.

Mommsen hoče ob zgledu starih Rimljanov učiti Nemce, kaj morajo storiti, da postanejo tudi oni gospodarji celega sveta. Rimljan mu je vzor, trdosrčni, energični, nasilni, bojevit Rimljan, dosledni graditelj enotne narodne države, Rimljan, ponosen na svoje rimsko državljanstvo, ki se čuti poklicanega, da svoj jarem položi na vrat vsem nerimskim narodom.

„Vsebinska zgodovina“, piše Mommsen, „je boj, smoter zgodovine je civilizacija. A civilizacija zahteva, da si narodi z močnejšo kulturo podjarmijo narode, katerih omika je nižja. Boj je oni stroj, ki izdeluje napredni razvoj. Zgodovina brez usmiljenja požira v svojem vrtincu narode, kateri niso trdi in odporni kakor jeklo.“

Vsled tega je bil Mommsen nasprotnik krščanskega svetovnega naziranja in sovražnik slovanskih narodov. Sodil je o življenju pogansko, kakor stari Rimljani. V „Rimski zgodovini“ nam hoče dokazati, da ne morejo biti vzor življenju krščanske kreposti: ljubezen, potrpežljivost, pravičnost, sploh vse, kar imenujemo humaniteto ali človečnost, — ampak telesna in duševna sila, one lastnosti duha, ki delajo človeka groznega, da se ga nasprotniki bojé. Mommsen uči, da se ne smemo svetu odpovedati, ampak da si moramo pridobivati bogastva z vsemi sredstvi.

Nemce je pa učil, da morajo Slovane podjarmiti in jih iznaroditi. Avstrijske Nemce je še posebe vzpodbujal k borbi proti slovanstvu. „Seid hart!“ je klical avstrijskim Nemcem in jih celo pozival, naj razbijajo slovanske glave, ako so pretrde, da bi sprejele nemško omiko.